

Голові разової вченої ради ДФ 26.455.012
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України,
Романовій Ганні Миколаївні,
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Братко Марії Василівни
про дисертацію Докторович Валерії Миколаївни
«Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки
Актуальність теми дослідження.** Професійна (професійно-технічної) освіта в Україні нині знаходиться у фокусі реформ – мова йде про нову стратегію розвитку та іміджу. Модернізація і оновлення цієї важливої ланки в системі вітчизняної освіти назріла давно та зумовлена сукупністю політичних, економічних, соціальних, соціокультурних чинників, серед яких високі запити молоді щодо місця навчання, професії; демографічне старіння; доступність освіти за межами країни; відсутність системи підготовки кваліфікованих робітників за новими професіями для сучасної індустрії, слабкі зв'язки між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та стейкхолдерами, відсутність цілісного розуміння розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти на локальному рівні із врахування потреб конкретної території, відсутність належної комунікаційної політики на рівні держави щодо популяризації робітничих професій тощо. Замало прийняти відповідний закон, а необхідно ще мати важелі для реалізації його положень на місцях. Відтак, головними провайдерами змін в професійній (професійно-технічній) освіті мають стати безпосередньо заклади освіти, перетворившись на престижні місця навчання за рахунок створення сучасної матеріально-технічної бази, наповнення інноваційним змістом та форматом освітнього

освітнього процесу, розширення діапазону освітніх послуг, залученості до освіти упродовж життя. Усі ці процеси можна ідентифікувати як інноваційна діяльність, яка, на рівні закладу професійної (професійно-технічної) освіти», бути належним чином керованою. Саме тому, вважаємо задекларовану тему дослідження «Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти» **актуальною та своєчасною.**

Крім того зазначимо, що організація різних аспектів функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти не часто є предметом окремих наукових досліджень. Зазначений аспект посилює **доцільність** наукового дослідження дисертантки.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень Державного закладу вищої освіти (далі – ДЗВО) «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (далі НАПН) України відповідно до теми «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільних трансформацій в Україні» (державний реєстраційний номер ДР 0116U007183). Тему дослідження затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (протокол № 9 від 20.12.2017) та погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки та психології НАПН України (протокол № 3 від 29.05.2018).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація складається з анотації, зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, списку використаних джерел із 267 найменувань (із них 14 – іноземною мовою), 3 додатків. Загальний обсяг роботи становить 330 сторінок. Обсяг основного тексту викладено на 227 сторінках. Дисертація містить 40 рисунків та 31 таблицю.

Анотація стисло відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Структура роботи є логічною, виваженою, відповідає задекларованим

дисертантки, адекватно відображає зміст та результати дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про достатню наукову ерудицію здобувачки, сформоване критичне мислення, здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, креативність.

Аналіз дисертаційної роботи показав, що дослідницький апарат визначено в цілому коректно і вмотивовано. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім. Він забезпечений використанням належного методологічного інструментарію та джерельною базою.

Авторкою доречно і аргументовано визначено теоретичні основи управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, акцентовано увагу на сутності інноваційної діяльності у професійній (професійно-технічній) освіти, зокрема на рівні освітнього закладу, особливостях управління в сфері освіти, що уможливило сформулювати базове поняття дослідження управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти (ст.55). Досить ґрунтовно дисертанткою розглянуто питання ролі та місця педагогічних працівників у реалізації інноваційної діяльності закладу освіти, виокремлено проблеми, які можуть виникати у процесі впровадження інновацій (ст.57), схарактеризовано причини та сутність опору змінам (ст.58-60) та викладено наукове бачення готовності особистості до інноваційної діяльності (ст. 63-65) та обґрунтовані критерії зазначеної готовності (професійно-педагогічний, інформаційно-пошуковий, регулятивно-комунікативний, когнітивний, конструктивно-проектний).

Заслугує на окрему увагу здійснений дисертанткою аналіз сучасних інновацій в сфері професійної освіти у п.1.3.: від законодавчого до виконавського рівня, від рівня загальноєвропейських тенденцій до локальних інноваційних проєктів в Україні (налагодження дієвої співпраці з стейкхолдерами – інноваційними підприємствами – щодо підготовки

кваліфікованих кадрів через дуальне навчання, соціальне партнерство; створення освітнього інформаційного середовища для дистанційної освіти; організація і супровід освітнього процесу для людей з особливими потребами; організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання; застосування методів формування навичок 21 століття, т.з soft-skills; впровадження педагогічної логістики тощо). організаційно-педагогічних умов управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Авторка В. Докторович також детально характеризує організаційно-педагогічні умови управління інноваційною діяльністю закладу професійної (ст. 113). Проведена аналітична робота уможливила, з врахуванням визначених концептуальних засад управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, наукове обґрунтування моделі управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, графічне зображення якої представлено на рис.2.10 (ст. 151), яка стала ядром новацій дисертації.

Відтак, **характеризуючи наукову новизну** виконаного дослідження, відзначимо, що авторкою уперше обґрунтовано та експериментально перевірено модель управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, що включає цільовий, методологічний, змістовно-процесуальний, критеріально-діагностичний, контрольно-діагностичний блоки, розроблено характеристику функцій управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О на різних стадіях життєвого циклу інновацій, виходячи зі стратегії розвитку і стратегії управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О та розроблено технологію запровадження моделі інноваційної діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти, визначену як сукупність способів, форм, методів і прийомів, які обираються відповідно до визначеної мети, завдань, принципів та умов діяльності, що забезпечують ефективне поєднання теорії та практики, стилю поведінки та міжособистісної діяльності учасників управлінського процесу, що гарантує досягнення системного та неперервного

розвитку інноваційної діяльності ЗП(ПТ)О.

Варто підкреслити й основні здобутки, що відносяться до **практичного значення дослідження, зокрема акцентувати увагу на** розроблених методичних рекомендаціях щодо інноваційних засад упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку ЗП(ПТ)О, а також управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; методико-технологічному забезпеченні напрямів управління інноваційною діяльністю (освітній, науково-методичний, маркетинговий, фінансово-економічний, адміністративно-господарський) на основі застосування створення блочно-цільової структури управління ЗП(ПТ)О.

Акцентуємо увагу ще на такій позитивній складовій дослідження, як експериментальна перевірка розробленої авторської моделі управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, доцільне використання математичних та статистичних методів для перевірки достовірності отриманих результатів, потужна статистична база, яку авторка застосовує для обґрунтування ефективності результатів дослідження (критерій узгодженості Пірсона χ^2); оптимальна візуалізація отриманих результатів діаграмами, рисунками, таблицями для полегшення сприйняття досить складної статистичної інформації.

Схвального відгуку заслуговують Додатки до дисертації, які можуть стати основою для подальших наукових розвідок. Наприклад, у Додатку А представлено узагальнену інформацію про експерименти регіонального рівня в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області. Представлені у Додатку Б Анкети-опитувальники можна використати для діагностування ситуації з інноваціями в ЗП(ПТ)О та покращання освітнього процесу.

Привертає увагу широка географія впровадження результатів дослідження – 12 ЗП(ПТ)О. Географічне розташування цих закладів освіти відображає перспективи подальшого поширення отриманих наукових результатів в межах країни.

Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях, зарахованих за темою дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на 23 міжнародних і всеукраїнських конференціях та 6 наукових семінарах. Аналіз публікацій засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи викладено у 19 працях, із них всі одноосібні; 3 праці опубліковано в наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б»; 1 стаття – у міжнародному фаховому виданні, 1 – у міжнародному виданні; 12 – публікацій за результатами участі у наукових масових заходах та 2 методичних рекомендації.

Зазначене дає підстави класифікувати дисертаційне дослідження **Докторович Валерії Миколаївни на тему «Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти»** як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагомe теоретичне та практичне значення.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну справу, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та побажання:

1. На нашу думку, Анотація дисертації переобтяжена інформацією про етапність дослідження. Варто було обмежитися узагальненим коротким викладом її основного змісту, представленням основних результатів дослідження із акцентом на науковій новизні та практичному значенні, як це регламентовано «Вимогами до оформлення дисертації» (Наказ МОН України №40 від 12.01.2017 р.).
2. Дисертаційна робота значно б виграла якби в ній було більше приділено уваги характеристиці здобувачів освіти, адже упровадження інновацій в ЗП(ПТ)О залежить не тільки від ефективності управління, сприйняття їх педагогічними працівниками, але й готовності до змін здобувачів освіти.

3. На нашу думку, актуальність роботи значно б зросла, якщо б у рукописі дисертації було приділено увагу проблемам і викликам, які сьогодні існують в управлінській діяльності керівників ЗП(ПТ)О, пов'язані із світовою пандемією, викликаною COVID-19. Тим більше, що робота освітніх закладів в таких нетрадиційних умовах потребує активного впровадження інновацій з метою забезпечення ефективності та результативності діяльності ЗП(ПТ)О в усіх аспектах, в тому числі і управлінському, що пов'язано з необхідністю гнучкості та мобільності щодо прийняття управлінських рішень. Також потребує управлінської уваги змішаний та дистанційний формат навчання, який сприяє активному впровадженню новацій в освітній процес.

4. Погоджуємось із авторкою дисертації щодо визначеної сукупності організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю в ЗП(ПТ)О, однак, зауважимо, що виокремлення цього комплексу умов варто було використати не тільки теоретичний аналіз, але й врахувати практичний досвід керівників ЗП(ПТ)О, з'ясувавши його через опитування.

5. Представлена на рецензування робота є за своєю суттю інноваційною та містить аналіз значної кількості понять, які розкривають різні аспекти педагогічної інноватики, управління в сфері професійної (професійно-технічної освіти). Цілісному розумінню проблематики дослідження та практичному значенню роботи сприяло б створення окремого глосарію понять, який варто було б помістити в Додатках.

Проте висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження щодо дисертаційної роботи.

Загальна оцінка дисертації. Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мету досягнуто, сукупність отриманих наукових положень має суттєве значення для теорії і методики професійної освіти. Текст дисертації відповідає дотриманню здобувачкою вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

Дисертація на тему «Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2017 р. за № 155/30023) та п.п. 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її авторка – Докторович Валерія Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 - освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії педагогіки,
директор Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету
імені Бориса Грінченка

М. В. Братко

